

מקום שנהגו פרק רביעי פסחים

(א) כנסת י: [במשנתו דקבל כל זה להנשה ועמ'יט', (ג) [פנהדין מו.], (ד) [שי' מוס' ע"ג מ.], (ה) [דיה היסו, (ו) [נוספתא פ"ג ה"ט"ז], (ז) [פ"ג כ"ז פו, (ח) [נוספתא], (ט) [נוספתא], (י) [נוספתא], (יא) [נוספתא], (יב) [נוספתא], (יג) [נוספתא], (יד) [נוספתא], (טו) [נוספתא], (טז) [נוספתא], (יז) [נוספתא], (יח) [נוספתא], (יט) [נוספתא], (כ) [נוספתא], (כא) [נוספתא], (כב) [נוספתא], (כג) [נוספתא], (כד) [נוספתא], (כה) [נוספתא], (כו) [נוספתא], (כז) [נוספתא], (כח) [נוספתא], (כט) [נוספתא], (ל) [נוספתא].

ואוכלין מתחם הנשרין. תחת הדקל המשיר פירותיו היו אוכלין מן הנושרות. וטעמא דכולהו מפרש בגמרא: **ונוטין פיהה לירק.** והוא פטור מן הפיאה כדמפרש בגמרא [ע"ז]: **ומיחו צידן.** משום דקא מפקעי ליה ממעשר שהיו עניים אוכלין אותה פיהה נטיבלה לסדורין שהיא פיהה גמורה ולקטו שמהה ופיאה פטורין מן המעשר משום דהפקר מינה: **גמ' גירר עלמוס אביו.** משום כפרה ולא קברו בכבוד דכרגש ומטה נאה ומפני קידוש השם שימגנה על רשעו ויוסרו הרשעים: **דיספ נחש הנחשפ.** לפי שהיו טועים אחריו: **וגנו ספר רפואות.** כדכתיב: **והטוב** (והישר) **צענין עשיתו ואמרינן** (בבבבב) **שגנו ספר רפואות לפי שלא** היה לבס נכנע על חוליים אלא מתרפאין מיד: **ספס מי גיחון.** כדכתיב (ד"ה ב' ז' ב' ז') **למען לא** יבאו מלכי אשור וימלאו מים לשמות: **ולא הווד לו.** שהיה לו נטוטו בהקצ"ה שאמר (מלכס ב' יט) **וגנתי על העיר הזאת להשיעיה:** **יעיר ניסן צניסן.** לאחר שכנס ניסן נמנך ועשאו ארז השני כדכתיב (ד"ה ב' ז' ב' ז') **ויעז המלך חוקיה לעשות פסח צדקש השני** וגו' **כי מרביט העס רביס אשר לא הוטהרו עדיין מטומאות שהחזיקו בהן צנימי אביו אחר הרשע:** **ולא הווד לו.** כדאמר שם בהש"ס וצברות [י:]: **לדמש הוה גור' וז ניסן ואין אחר ניסן:** **אסא דרז.** **הדס לח:** **ושיכר דדפנא.** שכן של עץ שקורין לו"ר וגדילין זו פרי שקורין צ"י"ש: **דלא מלו עליה ארבעין יומי.** משנעמנה: **ושדו ליה לדקלא צניציה.** דקל יש לו לב מתוכו ויש לו מוח לאורכו כמו שיש לעץ שקורין שצנ"ג ולאגוז והמשקה הזה מועיל לדקל להתקיים: **ובל אילן דקאי בצרבע אמנת דדידה דלא עבדי ליה הכי:** **לאוי.** מתיבש: **רז אסא צניה דרנא אמר.** לאו היינו מרכיבין דמנתינן אלא מנחי כופרז דיכרז לנוקבתא מניחין ותוצין גמזיות רכה צת שנתה שניתוספה צאלין צבנה שעברה וקרי ליה כופרז דיכרז על שם שמכניסין אותו בצנפן האילן שקוצץ ענף גדול וסודקו ומשים את זה בתוכו. לשון אחר כופרז דיכרז ענף רך של דקל וזכ ומרכיבו בצדק של דקל נקיבה מנפי שדקל נקיבה אינה עושה פירות והוכרים עושין פירות: **ולא היו מפסיקין.** בין אחד לואהבת (א) **אע"פ דנריך להאריך בחדש ולהפסיק בין קבלת מלכות שמים לדברים אחרים שכל אחד מקבל עליו ואומר אחד הוא אלהינו בצפוקו רלשון ופסוק שני לשון וואה הוא:** **רני יהודה אומר מפסיקין היו אלא שלא היו אומרים צרוך שם כבוד מלכותו עלינו שאנו מוסיפין דבר שאינו הגון כחשאי.** ומאן דגרסי שהיו אומרים צרוך שם כבוד מלכותו עלינו דבר שאינו הגון כחשאי. **נשר.** פירות הנושרין: **ה"ג מסידין ממוזים של הקדש של חרוב ושל יודרה קצירה שלא ברצון חכמים.** כלומר לא הקפידו חכמים דליסורא דאורייתא ליכא דמקום שאי אמה ברצון חכמים וגודשין לפני העומר שלא ברצון חכמים ולא מיחו בידם חכמים מאן

לא היו מפסיקין. בין שמע ישראל לשם דמשמע דלומר לשם שיממע ישראל ויענס א"ס: מחלוקת

ואוכלין מתחת הנשרים בשבת ונותנין פאה לירק ומיחו בידם חכמים: גמ' ת"ר ששה דברים עשה חזקיה המלך על שלשה הודו לו ועל שלשה לא הודו לו וגירר עצמות אביו על מטה של חבלים והודו לו כיתת נחש הנחשת והודו לו גנו ספר רפואות והודו לו ועל שלשה לא הודו לו קוצין דלתות של היכל ושיגרון למלך אשור ולא הודו לו סתם מי גיחון העליון ולא הודו לו עיבר ניסן בניסן ולא הודו לו: מרכיבין דקלים כל היום וכו': היכי עבדי אמר רב יהודה מייתי אסא דרא ושיכרא דרפנא וקימחא דשערי דרמי בצנא וכל דקא חלפי עליה ארבעין יומין ומרתחו להו ושדו להו דליקלא בליביה וכל דלא בארבע אמות דידיה אי לא עבדי ליה הכי צאוי לאלתר רב אחא ברביה דרבא אמר מנחי כופרז דיכרז לנוקבתא: **וכורכין את שמע:** היכי עבדי אמר רב יהודה אומרים ישמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ולא היו מפסיקין רבא אמר מפסיקין היו אלא שהיו אומרים ה' היום על לבבך דמשמע היום על לבבך ה' ולא מחר על לבבך: **ת"ר כיצד היו כורכין את שמע אומרים שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ולא היו מפסיקין דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר מפסיקין היו אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד א ואנן מאי טעמא אמרינן ליה כדדריש ר' שמעון בן לקיש דאמר רשב"ל ג' ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספו ואגידה לכם ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין ונסתלקה ממנו שכינה אמר שמא חס ושלום יש בממתי פסול כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ואבי יצחק שיצא ממנו עשו אמרו לו בניו שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אמרי רבנן היכי נעביד נאמרוהו לא אמרו משה רבינו לא נאמרוהו אמרו יעקב התקינו שיהו אומרים אותו כחשאי אמר רבי יצחק אמרי דבי רבי אמי משל לבת מלך שהריחה ציקי קדירה אם תאמר יש לה גנאי לא תאמר יש לה צער התחילו עבדיה להביא (א) **כחשאי אמר רבי אבהו התקינו שיהו אומרים אותו בקול רם מפני תרעומת המינין ובהדרעא דליכא מינין עד השתא אמרי לה כחשאי:** תנו רבנן ששה דברים עשו אנשי יריחו שלשה ברצון חכמים ושלשה שלא ברצון חכמים ואלו ברצון חכמים מרכיבין דקלים כל היום וכורכין את שמע וקוצרין לפני העומר ואלו שלא ברצון חכמים גודשין לפני העומר ופורצין פרצות בגנותיהן ובפרדסותיהן להאכיל גשר לעניים בשני בצורת בשבתות וימים טובים ומתירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה דברי רבי מאיר אמר לו רבי יהודה אם ברצון חכמים היו עושין יהו כל אדם עושין כן אלא אלו ואלו שלא ברצון חכמים היו עושין על שלשה מיחו בידם ועל שלשה לא מיחו בידם ואלו שלא מיחו בידם מרכיבין דקלים כל היום וכורכין את שמע וקוצרין וגודשין לפני העומר ואלו שמיחו בידם מתירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה ופורצין פרצות בגנותיהן ופרדסיהן להאכיל גשר לעניים בשבתות וימים טובים בשני בצורת ונותנין פיהה לירק ומיחו בידם חכמים וסבר רבי יהודה קצירה שלא ברצון חכמים היא (א) והתנן אנשי יריחו קוצרין לפני העומר ברצון חכמים וגודשין לפני העומר שלא ברצון חכמים ולא מיחו בידם חכמים**

תורה אור השלם

- שמע ישראל יי אלהינו יי אחד.
- יהי הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום על לבבך: דברים ו'.
- ויקרא יעקב אל בניו ויקרא האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם בארצות הימים: בראשית מט א

הגהות הב"ח

(א) נפרא הניח לה מנשיא: (ב) רש"י ד"ה ונה היו מפסיקין בין אחד לואהבת ר"ל אין מאריבין דנריך להאריך כ"ל ומינת אע"פ נמחק:

מוסף תוספות

א. וא"כ ליכא קבלת מלכות כ"ל. מוס' ר"פ.

רבינו חננאל

פירוש צאוי. יבש. וכורכין את שמע. קיימא לן רבי יהודה דאמר לא שריי כורכין שפע ישראל עם ואהבת את ה', אלא לעולם מפסיקין הוה אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ומאי כורכין דקתיני דלא היו מפסיקין דבר אחר בין שמע לואהבת את ה' אלקיך. ואנן מאי טעמא אמרי ליה, כי הא דדרש ר' שמעון בן פזי, ויקרא יעקב אל בניו, מלמד שבקש לגלות הקץ לבניו, ונסתלקה שכינה ממנו, אמר דלמא חס ושלום פסול יש במטתי, פתחו כולן ואמרו שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, כיון ששמע להם כך פתח הוא ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. התקינו חכמים במקום שאין בו מינין לאמור כחשאי, ובמקום שיש בו מינין אומרים אותו בקול. באורשאי (הוה שכיחי מינין.

נב א מיי פ"ה מהל' ק"ש הלכך ד סגנו עשין ית טו"ש ע"כ פי' סא ספקי יג [נד אלפס נרבות פ"ב דף ק"א].

לעני רש"י
לר"י דפנה. ברי"ש. גרורים (ובפרט פירות הדפנה). שובר"ג [שיאר"ן]. סמבוק (צמח). ארשידור"א. בשר מטוגן ומתובל.

מוסף רש"י
גירר עצמות אביו. לפי שהיה רשע צדוק ולא היה כבוד צדוקו להולותו כהונן צמעות זכב וכסף (ברכות ו'). גנו ספר רפואות. כד שיעבדו חכמים (שם). סתם מי גיחון. (ב) שלות צדכרי הימים (ב) ולמה כד שלא יבאו מלכי אשור וימלאו מים לשמות, ולא זכו גיחון הנהר הגדול, דהוא לא נחלק ישראל היה, אלא מינין קטן הוא סמוך לירושלים, שנתמך (מ"א ח) והורגים אותו אל גיחון, ותמרינגמין ותמחון ימיה לנלוטא (ברכות ו'). ולא היו מפסיקין. ליתן ריחם בין עיבה ויביבה (תנחומ) מפסיקין דקלים (שם). מרכיבין דקלים כל היום. על ארבעה עשר צניסן, דסברי לאו מנלכסה שצבנה היא (שם). וקוצרין לפני העומר. ר' אשי"ג דאמר ר' מאיר (שם) מאלין קתמ וקלי שלל כלינן כממיס, דגורי דלמא אתי למיכל מיניה, הסס הוא דעסיק ציה עובא כצניסה ועומיה וקלי והכקעה, ועוד שלל במקום פסידא היה, אלא אנשי יריחו דפסידא איכא וקצירה לתדה שמע לה, מזהר ר' מאיר דכלתו חכמים הוא, מעד מלמא שדרי גדיסה (שם) מתירין גמזיות של הקדש. בהגהות היו מומרים ענינים של חרוב ושמע שהיו אומרים אלוטוט לא הקדישו אלא קורות עיקר האילן ואטו מירי גמזיות, וקא סברי אין מעילה בגמזולין, ולהכי נקט חרוב ושמע, דסתמייהו לקורות קיימי (שם) פירות להאכיל גשר. פירות שמתה אילן ששיר, ורנן גרו שמה יעלה ויתלוט (שם). נותנין פאה לירק. ואין פאה נהגת בה, דכלל חמנו צפחה כל שהא אולג ושמר ומכניסו לקיום, ואמרינן (שבת סא). מניינו לקיום למעוטי ירק, וכו' היכי פאה מפקעי לה ליק פאה ממעשר שלא יקין (תנחומ א"ע).

(א) מדברי רש"י ו"ל אל נהיה שהיה גורם צמח אמר רבי אבא כחשאי חכמינו וכו' ולפיכך הוה טעם משום דכחשאי הוה שמיחי מינין.

מאן